

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: esteettömyysdirektiivin toimeenpanoa koskeva lausuntopyyntö

Suomen Kustannusyhdistys kiittää mahdollisuudesta lausua esteettömyysdirektiivin toimeenpanosta ja pyytää puheenvuoroa 25.8. järjestettävässä tilaisuudessa.

Mitä odotuksia ja toiveita teillä on esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon suhteen?

Kustannusalan toive on, että se saisi osallistua esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon valmisteluun. Siten kustannusalan erityispiirteet tulisivat otetuksi huomioon ja alalla voitaisiin alkaa hyvissä ajoin valmistautua esteettömyysdirektiivistä aiheutuviin muutoksiin. On tärkeää, että sähkökirjojen tuotannossa tarvittavat tekniset vaatimukset ovat riittävän ajoissa kustannusalan yritysten käytettävissä. Näin kustantamoissa voidaan hankkia esteettömien sähkökirjojen tuotannossa tarvittavaa osaamista ja koulutusta.

Mikä on edustamallenne organisaatiolle tärkeää esteettömyysdirektiivin kansallisen toimeenpanon osalta?

Kustannusalan näkökulmasta on tärkeää, että esteettömyysdirektiiviä toimeenpantaessa tehdään laajaa ja avointa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Esteettömyysdirektiivin velvoitteet koskevat sähkökirjoja ja niiden lukemiseen tarkoitettuja ohjelmistoja. Käytännössä koko sähkökirjan kulutusketjun tulee olla esteetön, koska esteettömyysvaatimukset koskevat myös metadataa ja jakeluketjua. Esteettömyysdirektiivin sähkökirjoja koskevia velvoitteita toimeenpantaessa on hyvä saada keskusteluun mukaan kaikki toimijat, jotka ovat osa tätä samaa tuotantoketjua, kuten kustantajat, välittäjät, kauppiat, ONIX-keskus sekä laitteiden ja ohjelmistojen valmistajat.

On tärkeää, että mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tiedetään, mitä direktiivin määritelmät ja velvoitteet tarkoittavat käytännössä. Sähkökirjat katsotaan esteettömyysdirektiivissä palveluiksi. Ratkaisu jättää avoimeksi kysymyksen siitä, miten suhtaudutaan tällä hetkellä markkinoilla oleviin sähkökirjoihin. Ns. backlist-teokset ovat teoksia, jotka on julkaistu aiemmin, mutta jotka ovat yhä markkinoilla. Ne muodostavat valtaosan tarjolla olevista nimikkeistä. Jos backlist-teoksia ei esteettömyysdirektiivin velvoitteiden takia voi pitää markkinalla 28.6.2025 jälkeen, tämä kaventaa kansalaisten mahdollisuuksia kuluttaa kirjallisuutta. Backlist-teoksilla on sekä taloudellista että erityistä kulttuurista arvoa. Kyseisten teosten saattaminen esteettömyysdirektiivin velvoitteiden mukaisiksi aiheuttaisi kohtuuttoman rasitteen kustantajalle.

Esteettömyysdirektiivi on kustannusosalalle suuri mullistus. Direktiiviä toimeenpantaessa tulisivat tehdä vain ne toimenpiteet, joihin direktiivi nimenomaisesti velvoittaa, ei esimerkiksi laajentaa soveltamisalaa sähkökirjoista äänikirjoihin. Myös riittävään siirtymäaikaan tulee kiinnittää huomiota.

Miten tai minkälaisia oikeussuojakeinoja tuotteiden tai palveluiden käyttäjille tulisi olla?

Oikeussuojakeinoja arvioitaessa on tärkeää arvioida kokonaisuutta käyttäjien lisäksi myös palveluntarjoajien näkökulmasta. Valvonnan toteuttajan tulisi tuntea kustannusala ja sen erityispiirteet, jotta valvonta voidaan toteuttaa kestäväällä tavalla.

Mitä kustannuksia tai kerrannaisvaikutuksia olisi hyvä ottaa huomioon lainvalmistelussa?

Kustannusosalalle esteettömyysdirektiivi on suuri muutos. Kustannuksia aiheutuu muun muassa ohjelmistohankinnoista, tuotantoketjuun tulevista uusista työvaiheista ja siitä, että esteettömien sähkökirjojen tuottaminen vaatii osaamista, jota hankitaan koulutusten ja oppimisen kautta. Sähkökirjojen esteettömyys edellyttääkin investointeja ja henkilöresursseja. Kustannusalan yritykset ovat hyvin erilaisia, ja niiden välillä on eroja resurssien suhteen. Tämäkin korostaa tarvetta kiinnittää huomiota direktiivin suhteellisuus- ja kohtuuttomuusperiaatteisiin sekä esimerkiksi mikroyritysten asemaan. On tärkeää, että vaikutusten arviointiin panostetaan, jotta lainsäätäjät voi saada kattavasti tietoa kustannusalan erityispiirteistä ja esteettömien sähkökirjojen tuotantoprosesseista.

Johanna Haapiainen-Makkonen, juridinen asiantuntija, Suomen Kustannusyhdistys

SUOMEN KUSTANNUSYHDISTYS
FINLANDS FÖRLAGSFÖRENING

Suomen Kustannusyhdisty on kirja- ja oppimateriaalikustantajien yhteistyö- ja edunvalvontajärjestö. Edistämme kirjallisuuden levitystä, lukemisharrastusta sekä sananvapautta. Yhdistykseen kuuluu noin 100 suomalaista kustantamoaa.